

QUONIAM IGITUR ¹prosa sexta libri quinti et ultima tectius operis
 in qua ¹determinat ueritatem de compossibilitate prosciencie diuine et
 liberi arbitrii. Et ²circa hoc duo facit. ²Primo ponit suam determinacionem.
 Secundo subdit quandam utilem exhortacionem ibi ³(172) ADVERSAMINI ⁴
 IGITUR ⁵. Circa primum tria facit. Primo ⁶ostendit ⁷modum diuine cognicionis.
 Secundo soluit obieccionas contra diuinam prouidenciam ibi ⁸(73) QUID
 IGITUR POSTULAS. Tercio ostendit compossibilitatem liberi arbitrii cum
 prouidencia ibi ⁹(163) QUE CUM ITA SINT. ¹⁰Circa primum duo facit. Primo
 dat suam intencionem continuando se ad precedencia. Secundo prosequitur ¹¹
 propositum ibi ¹¹(5) DEUM IGITUR ETERNUM. Dicit ¹²igitur primo QUONIAM ¹²
 UTI MONSTRATUM EST PAULO ANTE scilicet in duabus prosis immediate
 precedentibus ¹³OMNE QUOD ¹⁴SCITUR COGNOSCITUR NON EX ¹⁵SUA SED EX NATURA ¹⁵
 COMPREHENDENCIUM, INTUEAMUR NUNC QUANTUM FAS EST QUIS ¹⁶SIT STATUS ¹⁷

1 prosa ... in qua om. P. / 2 Et circa ... facit om. P. / 3 ibi om. P. /
 4 aduersum P. / 5 igitur om. R. / 6 sed primo P. / 7 ponit R. / 8 ibi
om. P. / 9 ibi om. P. / 10 sint om. P. / 11 propositum exsequitur ibi R. /
 12 dicit quoniam P. / 13 prioribus P. / 14 quod omne R. / 15 ex sua natura
 sed ex natura Q. / 16 quid P. / 17 finis P. /

^v
 DIVINE SUBSTANCIE¹⁸ UT ECIAM POSSIMUS AGNOSCERE,¹⁹ QUENAM EIUS SCIENCIA
 esse possit.²⁰ Deinde²¹ cum dicit²¹ (5) DEUM IGITUR ETERNUM²² declarat
 modum diuine sciencie. Et²³ circa hoc duo facit.²³ Primo enim²⁴ declarat
 quoddam²⁵ necessarium ad²⁶ propositum. Secundo²⁷ ostendit propositum ibi²⁸
 (59) QUONIAM IGITUR OMNE IUDICIUM.²⁹ Circa primum duo facit. Primo enim³⁰
 ostendit quid ad sciendum modum diuine sciencie oportet prescire naturam
 eternitatis. Secundo naturam eternitatis manifestat ibi³¹ (9) ETERNITAS.
 Dicit ergo (5) SIC³² IGITUR COMMUNE IUDICIUM EST CUNCTORUM RACIONE DEGENCIUM
 cuiusmodi sunt uiri sapientie³³ dediti DEUM ESSE ETERNUM. (7) IGITUR
 CONSIDEREMUS QUID³⁴ SIT ETERNITAS; HEC ENIM PATEFECIT NOBIS PARITER
 NATURAM³⁵ SCIENCIAMQUE DIVINAM³⁶. Deinde³⁷ cum dicit³⁷ (9) ETERNITAS
 IGITUR declarat naturam eternitatis. Et³⁸ circa hoc duo facit.³⁸ Primo

18 sciencie (?) P / 19 possumus cognoscere P / 20 posset esse P /
 21 deinde cum dicit om. P / 22 eternum om. P / 23 et circa ... facit
 om. P / 24 enim om. P / 25 quid quoddam R / 26 ad om. R / 27 ibi
 om. P / 27 in secunda parte JOD / 28 ibi om. P / 29 iudicium om. PPaG /
 30 enim om. P / 31 ibi om. P / 32 sic om. P / 33 sapienti PPaG /
 34 quidnam R / 35 naturam pariterque R / 36 diuinam om. O / 37 Deinde
 ... dicit om. P / 38 Et circa ... facit om. P /

[V p 6]

~~[V p 6]~~ ~~957~~

Donit eternitatis diffinicionem. Secundo manifestat diffinicionem ibi³⁹
 (11) QUOD EX COLLACIONE. Diffiniens ergo eternitatem dicit (9) IGITUR
 ETERNITAS EST POSSESSIO⁴⁰ utitur nomine possessionis⁴¹ ad designandum
 immutabilitatem et indeficienciam eternitatis quia quod⁴² possidetur
 firmiter⁴³ et quiete habetur VITE dicit⁴⁴ ad ostendendum⁴⁵ quod nulla⁴⁶
 uita carencia⁴⁶ mensurentur eternitate INTERMINABILIS dicit hoc⁴⁷ ad
 differenciam illius uita que habet terminum siue⁴⁸ a parte ante siue
 post⁴⁸ sicut est de uita hominum siue a parte ante terminum sicut est
 de⁴⁹ uita angelorum TOTA SIMUL hoc dicit ad differenciam uita angelice
 supposito secundum Aristotilem et Platonem quod angeli⁵⁰ vel intelligencie⁵⁰

39 ibi om. P / 40 passio P / 41 passionis P / 42 quod om. O / 43 firmiter
om. P / 44 dicit om. R / 45 designandum R / 46 nulla ... carencia PPeG
 non uiuenciam OR / 47 hoc JOD (hic R) om. PPeG / 48 siue ... post PPeG
 a parte post uel a parte ante JOD a parte ante aut a parte post R /
 49 in J om. R / 50 intelligencie id est angeli PPeG /

non habent principium essendi sicut ponunt⁵¹ de mundo. Quamuis enim esse
 angeli sit⁵² totum simul, tamen operatio eius non, quia habet intenciones⁵³
 et affecciones successiuas.⁵⁴ VITA autam⁵⁵ non solum dicit esse uiuentis
 sed quodam modo extenditur ad operacionem uitalem (10) ET PERFECTA hoc
 est expositiuum eius⁵⁶ quod dicitur TOTA. Perfectum enim dicitur cui
 nichil deest.⁵⁷ Unde ad designandum quod eternitas dicitur⁵⁸ tota, non
 quia habet partes sed⁵⁹ quia nichil ei deest apponit⁵⁹ ET PERFECTA unde
 sumitur littera⁶⁰ et expositiuus.⁶⁰ Deinde⁶¹ cum dicit⁶¹ QUOD EX COLLACIONE
 declarat istam⁶² diffinicionem. Et⁶³ circa hoc duo facit.⁶³ primo⁶⁴
 enim ponit⁶⁴ diffinicionis declaracionem. Secundo redarguit quosdam qui
 uocabulo eternitatis improprie abutebantur⁶⁵ (31) UNDE NON⁶⁶ RECTE. Circa
 primum duo facit. Quia enim non dauenimus in cognicionem⁶⁷ simplicium
 nisi per composita, sic⁶⁸ nec in cognicionem eternitatis nisi per
 cognicionem temporis.⁶⁸ Sicut enim ratio temporis⁶⁹ consistit

51 ponit R / 52 sic P / 53 intellectiones OJRD / 54 succedentens (?)
OJRD / 55 autem om. PPeG / 56 eius om. P / 57 deficit P / 58 dicitur
 om. O / 59 sed quia habet nichil ei deest ideo apponit R / 60 sumitur
 ... expositiuus OJR s. ly et expositiuus PaG s. nec (?) expositio P /
 61 deinde ... dicit om. P / 62 huius R / 63 Et circa ... facit om. P /
 64 et pr. p. P / 65 utebantur R / 66 non om. RD / 67 cognicioni JR /
 68 sic nec...temporis PPeG ideo etiam nec in cognicionem eternitatis nisi
 per temporis OJRD / 69 temporis temporis ratio R /

in numeracione prioris et posterioris in motu, ideo ratio eternitatis
 consistit in apprehensione uniformitatis illius quod est omnino extra
 motum.⁷⁰ Primo ergo declarat naturam temporis ut ex eius⁷¹ collatione
 pateat natura eternitatis. Secundo excludit⁷² quandam dubitationem ibi
 (18) QUOD IGITUR TEMPORIS. Tercio⁷² concludit propriam condicionem
 eternitatis ibi (25) QUOD IGITUR INTERMINABILIS VITAE/ continuatio:⁷³
 ita dictum est quod (9) ETERNITAS EST POSSESSIO TOTA SIMUL INTERMINABILIS
 VITE, QUOD LIQUET CLARIUS EX COLLATIONE TEMPORALIUM. (12) IAM

70. in numeracione ... extra motum OJ (num.) apprehensione RPeG in motu
 sic et ratio eternitatis in comprehensione illius quod est extra motum P /
 71 eius om. P / 72 excludit ... tercio OJ (tercio concludit R) om. P /
 73 continuacio OJR dicit ergo P /

QUICQUID VIVIT IN TEMPORE IN PRESENS scilicet existens PROCEDIT scilicet⁷⁴
 per successivam mutabilitatem A PRETERITIS IN FUTURUM⁷⁵ NICHIQUE⁷⁶ EST
 CONSTITUTUM IN TEMPORE QUOD POSSIT AMPLIUS PARITER⁷⁷ TOTUM SPACIUM VITAE
 SUE. (15) SED CRASTINUM QUIDEM NONDUM⁷⁸ APPREHENDIT, HESTERNUM VERO IAM
 PERDIDIT; IN HODIERNA QUOQUE VITA NON AMPLIUS VIVITIS id est nichil plus⁷⁹
 est presens⁷⁹ de hodierna vita QUAM⁸⁰ IN ILLO MOBILI TRANSITORIOQUE⁸⁰⁻¹
 MOMENTO scilicet de vita continetur. Momentum⁸² est⁸³ instans indivisibile⁸⁴
 quo futurum copulatur cum⁸⁵ praeterito. Deinde⁸⁶ cum dicit⁸⁶ QUOD IGTUR
 TEMPORIS ex dictis excludit⁸⁷ quandam⁸⁸ dubitationem. Quia enim dicitur
 quod aeternitas est⁸⁸ mensura⁸⁹ vitae interminabilis, posset aliquis credere
 quod si mundus esset interminabilis ita quod careret principio et fine,
 sicut ponit Aristoteles, quod mundus esset aeternus. Ideo hoc⁹⁰ excludit

74 scilicet om. R / 75 futurum R / 76 nichilque] nichil autem P /
 77 per P / 78 non P / 79 plus ... presens OJR amplius plus presens
 est PaG amplius plus est P / 80 quam quod O / 81 -que om. P / 82 illud
 momentum R / 83 dicit OJ / 84 indivisibile O / 85 cum om. R / 86 deinde
 ... dicit om. P / 87 concludit R / 88 quandam ... est om. P / 89 mensuram
P / 90 Ideo hoc om. P /

dicens (18) IGITUR QUOD PATITUR TEMPORIS CONDICIONEM, LICET⁹¹ ILLUD NEC
 CEPERIT UMQUAM NEC DESINAT,⁹¹ SICUT ARISTOTELES CENSUIT⁹² DE MUNDO,
 VITAQUE ~~VITAE~~ EIVS TENDATUR CUM INFINITATE⁹³ TEMPORIS, NONDUM TAMEN⁹⁴
 TALE EST UT IURE CREDATUR ESSE ETERNUM cuius causam subdit dicens (22) ,
 NON ENIM COMPREHENDIT ATQUE COMPLECTITUR SIMUL TOTUM SPACIUM VITE LICET
 INFINITE SED FUTURA NONDUM scilicet habet TRANSACTA id est⁹⁵ praeacta
 IAM NON HABET. Deinde⁹⁶ cum dicit⁹⁶ (25) QUOD IGITUR INTERMINABILIS
 concludit⁹⁷ ex hiis propriam condicionem⁹⁷ eternitatis dicens IGITUR QUOD
 COMPREHENDIT AC POSSEDDIT PARITER TOTAM PLENITUDINEM INTERMINABILIS VITE,

91 licet ... desinat D (nec ceperit] non cepit R; numquam OJR) licet
 istud nec numquam esse nec desinit PeG om. P / 92 censuit OD sensit JP
 sensit RPeG / 93 finitate P / 94 tamen om. R / 95 id est OJRD et P /
 96 Deinde ... dicit om. P / 97 concludit ex predictis condicionem
 propriam R /

CUI NEC⁹⁸ QUICQUAM ABSIT⁹⁹ FUTURI NEC PRETERITI FLUXERIT, ILLUD IURE
 PERHIBETUR¹⁰⁰ ESSE ETERNUM. Ex hoc etiam¹⁰¹ ulterius concludit dicens
 (28) IDQUE quia scilicet eternum NECESSE EST¹⁰² COMPOS SUI SEMPER¹⁰³ SIBI
 PRESENS¹⁰³ ASSISTERE quia enim ei quod est eternum nichil de suo deest ;
 quod ei in futuro proveniet quia tunc non esset eternitas possessio
 perfecta,¹⁰⁵ quod est contradicta. Ideo quod est eternum dicitur compos
 sui: compos enim dicitur cui nichil deest sed assequitur omnia ad uotum. F
 Quia etiam de eo quod conuenit eterno nichil transit in preteritum, ideo
 SEMPER SIBI PRESENS assistit. Quia uero numquam¹⁰⁶ deficiet sicut numquam
 incepit, cum habet uitam interminabilem, necesse est quod assistit¹⁰⁴ cuilibet
 differentie temporis, etiam si ponatur infinitum,¹⁰⁷ quia eodem modo
 assistit differentie temporis per quem modum in se subsistit. Modus¹⁰⁸
 autem quo subsistit^{108, 109} est presentarius ut dictum est. Ideo¹¹⁰ etiam

cuilibet

98 neque PPeGR / 99 assit P / 100 prohibetur P / 101 autem O / 102
 est necesse P / 103 secundo igitur presens P / 104 tunc om. PPeG /
 105 perfecta possessio P (perfectam R) / 106 nec unquam R / 107 ponetur
 sicut infinitum R / 108 modus ... subsistit om. R / 109 subsistit
DPPeG se subsistit in se J subsistit in se O // ideo JCD et ideo RPPeG /

assistit differentiis temporis.¹¹¹ Et hoc est quod subdit: ET suple
 necesse est ILLUD ETERNUM PRESENTEM HABERE¹¹² INFINITATEM TEMPORIS MOBILIS¹¹³
 id est successionem. Deinde¹¹⁴ eum dicit¹¹⁴ (31) UNDE NON RECTE redarguit¹¹⁵
 quosdam qui abutebantur uocabulo eternitatis et circa hoc¹¹⁶ duo facit.
 Quia enim iste abusus occasionem¹¹⁷ cepit¹¹⁸ ex opinione Platonis, ideo
 primo ponit istam redargucionem. Secundo docet¹¹⁹ modum loquendi

111 temporum R / 112 habere presentem R / 113 nichilo R / 114 deinde
 ... dicit om. P / 115 nec PPeG / 116 circa hoc om. PPeG / 117 accionem
R / 118 accepit PPeG / 119 docet QJRD supponit PeG ponit P /

proprie supposita Platonis opinione ibi¹²⁰ (57) ITAQUE SI DIGNA.¹²¹
 Circa primum¹²² duo facit. Primo¹²³ ponit¹²⁴ istam redargucionem¹²⁴.
 Secundo soluit quendam tacitam obieccionem ibi¹²⁵ (58) NEQUE ENIM DEUS.
 Continuat ergo¹²⁶: iam ex dictis patet quod eternitas non solum dicit,
 interminabilitatem sed etiam simultatem (31) UNDE NON RECTE QUIDAM scilicet
 putant¹²⁸ QUI CUM AUDIUNT VISUM PLATONIS¹²⁹ scilicet Fuisse MUNDUM HUNC NEC
 HABUISSE INICIUM TEMPORIS¹³⁰ NEC HABITURUM ESSE DEFECTUM, HOC MODO PUTANT¹³¹
 MUNDUM CONDITUM COETERNUM FIERI CONDITORI. Causam vero quare non recte¹³²
 putant tales¹³³ subdit¹³⁴ dicens (35) ALIUD¹³⁵ EST ENIM DUCI¹³⁵ PER
 INTERMINABILEM VITAM habendo scilicet eam¹³⁶ cum quadam successione QUOD
 PLATO ATTRIBUIT MUNDO, ALIUD PARITER COMPLEXUM ESSE TOTAM PRESENCIAM VITE
 INTERMINABILIS, QUOD MANIFESTUM EST ESSE PROPRIUM MENTIS DIVINE. Note¹³⁸
 quod intuenti secundum librum Timaei Platonis omnino apparet quod Plato
 voluit¹³⁹ mundum incepisse. Unde¹⁴⁰ et Augustinus de ciuitate Dei libro
 10. c. 31,¹⁴⁰ dicit quod Plato de mundo et de hiis¹⁴¹ quos in mundo

(128)

CSEL, I 502

28 et s.

120 opinione ibi JODPeG oppinionem R om. P / 121 dignitas supposita R /
 122 primum hoc R / 123 quia primo R / 124 ponit ... redargucionem OJRD
 facit quod dictum est P / 125 ibi om. P / 126 dicit ergo P / 127 ...
 eternitatem O / 128 putent P / 129 platonis R / 130 temporis om. P /
 131 putat PPeG / 132 rationem P / 133 tales putant P / 134 assignat P /
 135 aliud est enim duo est enim duci R / 136 cum scilicet P / 137
 complexam P / 138 nondum (sc. notandum) R / 139 posuit R / 140 unde
 et augustinus de ciuitate dei libro 10. cap. 31 dicit J (et om. O; c. 13 R)
 unde dicit et Augustinus de ciuitate dei libro 10. cap. 31 PeG (et om. P) /
 141 diis PPeG /

a Deo ¹⁴² deos ¹⁴³ factos ¹⁴⁴ scribit apertissime dicit eos cepisse et
 habuisse ¹⁴⁵ initium finem usque non habere sed per uoluntatem conditoris
 in eternum mansuros. Quod ergo dicit Poscius quod Plato posuit mundum
 non incepisse, intelligendum est secundum opinionem illorum Platoniorum
 de quibus dicit Augustinus ubi supra quod uisum est illis quod nichil
 possit ¹⁴⁶ in futurum semper esse nisi semper antea ¹⁴⁷ fuisset et ¹⁴⁸ posuerunt
 semper fuisse mundum. ¹⁴⁹ Et quod Plato dicit eum habuisse initium, intelligendum
 est quod habuit initium institutionis non temporis: Tponentes exemplum de

142 di uis (?) R / 143 deos om. P / 144 factis P / 145 habuisse PPaG /
 habere OJRD / 146 nichil possit] non possunt R / 147 ancea (?) P /
 148 et om. R / 149 mundum semper fuisse P / 150 esse OJR /

uestigio¹⁵¹ pedis in puluere. Deinde¹⁵² cum dicit¹⁵² (58) NEQUE ENIM
 DEUS respondet cuidam¹⁵³ tacite obiectioni.¹⁵³ Si enim mundus numquam
 incepit,¹⁵⁴ uidetur ergo¹⁵⁵ quod Deus non sit prior mundo¹⁵⁶ sed
 coequantur¹⁵⁷ in¹⁵⁸ duracione et sic erit¹⁵⁹ Deo mundus coeternus.¹⁵⁹

Isti obiectioni respondet dicens quod Deus est prior mundo non antiquitate
 temporis sed nature simplicitate. Primo ponit¹⁶⁰ istam solucionem. Secundo
 manifestat eam¹⁶¹ ibi¹⁶² (40) HUNC ENIM VITE. Dicit igitur (38) NEQUE¹⁶³
 ENIM DEUS DEBET VIDERI¹⁶⁴ ANTIQUIOR REBUS CONDITIS¹⁶⁵ QUANTITATE TEMPORIS
 SED PROPRIETATE SIMPLICIS¹⁶⁶ NATURE. Deinde¹⁶⁷ cum dicit¹⁶⁷ (40) HUNC
 ENIM VITE¹⁶⁸ manifestat solucionem precedentium ostendendo quomodo
 temporalia¹⁷⁰ deficient a simplicitate diuine nature quam nituntur imitari.
 Manifestum^{172, 173} est autem prius et nobilius¹⁷⁵ esse¹⁷⁶ illud quod alia

151 uestigio J inuestiando OR uestiando P / 152 deinde ... dicit om. P /
 153 cuidam ... obiectioni OJRD cuidam questioni PaG eidem questioni P /
 154 cepit R / 155 ergo om. PPaG / 156 in mundo R / 157 coequantur OD
 coequantur JPPeG eo equatur R / 158 ci in R / 159 erit ... coeternus OJD
 mundus erit deo coeternus R erit deo mundus coeternus PPeG / 160 ponit om. P /
 161 ea R / 162 ibi om. P / 163 neque neque R / 164 fieri P / 165 conditis
 rebus P / 166 insp tis P / 167 deinde ... dicit om. P / 168 uite om. PPeG /
 169 precedentium om. PPaG / 170 tempora P / 171 diuine om. P / 172 Manifestum
 ... imitari JRD om. OPG / 173 sic m. J / 174 quod D / 175 nobilius R /
 176 est esse RD /

nituntur imitari¹⁷² quem illa que imitentur. Dicit ergo (40) INFINITUS
 ENIM ILLE MOTUS¹⁷⁷ TEMPORALIUM REORUM IMITATUR scilicet quantum potest
 HUNC PRESENTARIUM STATUM VITE IMMOBILIS CUMQUE EUM EFFLINGERE¹⁷⁸ ATQUE
 EQUARE NON¹⁷⁹ POTUIT, EX IMMOBILITATE DEFICIT IN MOTUM ut scilicet
 successiue acquirat quod simul habere non¹⁸⁰ potuit EX SIMPLICITATE
 PRESENCIE DECRESCIT¹⁸¹ id est deficit¹⁸² IN QUANTITATEM¹⁸³ INFINITAM
 FUTURI AC PRETERITI; ET CUM NEQUEAT POSSIDERE PARITER¹⁸⁴ TOTAM¹⁸⁵
 PLENITUDINEM VITE SUE,¹⁸⁶ HOC IPSO¹⁸⁷ VIDETUR ALIQUATENUS¹⁸⁸ EMULARI ILLUD¹⁸⁹
 QUOD IMPERE ATQUE EXPRIMERE NON POSSIT, QUOD ALIQUO MODO NUMQUAM¹⁹⁰ ESSE
 DESINIT cum enim¹⁹¹ totum suum esse simul¹⁹² non habeat, alternando tamen
 esse aliquod retinet.¹⁹³ Et¹⁹⁴ loquitur de tempore secundum illos qui
 posuerunt¹⁹⁵ mundum non incepisse quod¹⁹⁶ utique esse retinet¹⁹⁴ ALLIGANS
 SE AD QUALEM CUMQUE PRESENCIAM¹⁹⁷ HUIUS MOMENTI id est instantis¹⁹⁸ temporis
 EXIGUI quia indiuisibilis VOLUCRISQUE id est uelocis quia cito transit QUE
 scilicet presenciam instantis temporis¹⁹⁹ QUANDAM GESTAT IMAGINEM ILLIUS
 MANENTIS²⁰⁰ PRESENCIE quam scilicet importat eternitas²⁰¹ ID PRESTAT²⁰²

177 tempus P / 178 fingere R / 179 non cm. PPeG / 180 non cm. P /
 181 decrescit JPPeG om. ORD / 182 id est deficit om. P / 183 quantitate R /
 184 partem P / 185 tantum R / 186 sue cm. R / 187 ipse P / 188 aliquantulum C /
 189 id R / 190 umquam P / 191 enim om. P / 192 simul esse P / 193 retinet D
 esse retinet JP retinet esse R tamen retinet O / 194 et loquitur ... retinet
JRDPeG om. OP / 195 possunt R / 196 quod om. R / 197 presenciam R /
 198 instantius R / 199 temporalis OD / 200 manentis cm. P / 201 scilicet
 eternitatis P / 202 preerat P /

UT QUIBUSCUMQUE²⁰³ CONTIGERIT²⁰⁴ ESSE VIDEANTUR. Ex hoc apparet quod esse
 actuale concernit duracionem rei, cum²⁰⁵ secundum Boetium hic ex hoc²⁰⁶ aliquid
 dicatur²⁰⁷ esse quod alligatur presencie instantis temporalis. (53) QUONIAM
 VERO POTUIT NON MANERE scilicet presenciam talis instantis²⁰⁹ propter naturam
 rei mobilis que uariacioni continuis subicitur INFINITUM ITER TEMPORIS
 ARRIPUIT per²¹⁰ successione[m] scilicet²¹⁰ EOQUE²¹¹ MODO FACTUM EST UT CONTINUARET
 VITAM EUNDO scilicet de uno esse in aliud CUIUS PLENITUDINEM NON VALUIT COMPLECTI²¹³
 scilicet PERMANENDO. Deinde²¹⁴ cum dicit²¹⁴ (57) ITAQUE SI DIGNA docet quo modo
 loquendum est²¹⁵ de Deo et de²¹⁶ mundo subposito secundum opinionem Platoniam
 quod mundus non²¹⁸ incepit esse dicens ITAQUE SI PLATONEM SEQUENTES scilicet
 secundum expositionem illorum Platoniorum de quibus supra dictum est
 VELIMUS IMPONERE NOMINA DIGNA id est conueniencia REBUS, DICAMUS QUIDEM DEUM
 ETERNUM MUNDUM VERO PERPETUUM. Deinde²¹⁹ cum dicit²¹⁹ QUONIAM IGITUR OMNE²²⁰
 ostendit ex predictis²²¹ modum diuine sciencie. Et²²² circa hoc duo facit.²²²
 Primo enim²²³ ostendit qualis est diuina sciencia, secundo qualiter est

203 quantumcumque P / 204 contigerit D contingit JOR / conuenit PPaG /
 205 tamen P / 206 ex hoc om. R / 207 dicitur aliquid P / 208 instantis
 temporalis OD instantis temporis R temporis instantis PaG temporali P /
 209 instantia R / 210 scilicet persuccessione[m] R / 211 eo R / 212 ad RP /
 213 amplecti R / 214 deinde ... dicit om. P / 215 loquendum sit R / 216 de
 om. P / 217 subposito om. P / 218 non om. R / 219 deinde ... dicit om. P /
 220 esse P / 221 dictis P / 222 et ... facit om. P / 223 et primo P primo R /

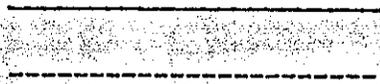
nominanda²²⁴ ibi²²⁵ (66) ITAQUE SI PRESENCIAM. Dicit ergo (59) QUONIAM IGITUR²²⁶
 OMNE IUDICIUM COMPREHENDIT EA QUE SIBI SUNT SUBIECTA SECUNDUM SUI NATURAM
 secundum quod declaratum est ²²⁷prosa quarta²²⁸ et quinta: ²²⁸natura autem²²⁹
 Dei talis est quod DEO EST STATUS SEMPER ETENUS PRESENTARIUSQUE ex quo sequitur
 quod SCIENCIA quocque EIUS SUPERGRESSA OMNEM NOCIONEM TEMPORIS MANET IN
 SIMPLICITATE PRESENCIE²³¹ SUE COMPLECTENSQUE²³² INFINITA SPACIA PRETERITI ET

 224 sciencia nominata P / 225 ibi om. OJP / 226 si OP / 227 declaratum est
OJRD declaratur PPeG / 228 quarta et quinta RD quarta OJP / 229 autem om. R /
 230 temporis om. OD / 231 natura P / 232 complexionesque R /

FUTURI OMNIA CONSIDERAT²³³ IN SUA²³⁴ SIMPLICI COGNICIONE QUASI IAM id est
 presentialiter GERANTUR.²³⁵ Deinde²³⁶ cum dicit²³⁶ (66) ITAQUE²³⁷ SI PRESENCIAM
 docet quomodo ista sciencia proprie est nominanda²³⁸ dicens ITAQUE SI VELLIS
 PENSARE²³⁹ PRESENCIAM QUE CUNCTA DINOSCIT quia propter eternitatem que complectitur
 omnia simul omnia²⁴⁰ cognouit sub ratione presencie NON scilicet dices²⁴¹
 diuinam scienciam ESSE PRESENCIAM QUASI FUTURI scilicet ita²⁴² quod importat
 respectum²⁴³ ad ~~ea~~ aliquid quod sibi sit²⁴⁴ futurum SED RECTIUS ESTIMABIS²⁴⁵
 scilicet diuinam scienciam ESSE SCIENCIAM INSTANCIE id est presencie NUMQUAM
 DEFICIENTIS quod confirmat per ethimologiam huius nominis prouidencia quo
 utitur frequenter ad designandam diuinam cognitionem²⁴⁶ de rebus temporalibus
 dicens (69) UNDE NON²⁴⁷ PREVIDENCIA²⁴⁸ dicitur scilicet cognitio diuina de
 rebus contingentibus: hoc enim importat²⁴⁹ ordinem ad futurum SED PROVIDENCIA
 EO QUOD PORRO id est procul CONSTITURA A REBUS INFIMIS QUASI AB EXCELSO²⁵⁰
 CACUMINE RERUM CUNCTA PROSPICIAT unde quod nos aliquando dicimus scienciam

233 desiderat P / 234 sui P / 235 geratur P / 236 deinde ... dicit om. P /
 237 ita OJ / 238 nominanda uel uo canda R nominata P / 239 pensat P / 240
 omnia om. P / 241 dicens R / 242 ita scilicet R / 243 respectum RPeG r m J
 m(od)o O om. P / 244 ostendit PPeG / 245 estimabit P / 246 cognitionem PPeG
 scienciam RD diffinicionem O dispositionem J / 247 non om. P / 248 prouidencia
P / 249 pertinet P / 250 excluso P /

diuinam prescenciam. Non est ex consideracione diuine proprietatis que omnia
 presencialiter conspicit sed ex consideracione nostre cognitionis²⁵¹ cui²⁵²
 multa sunt futura que in diuina cognitione sunt presenciam. Deinde²⁵³ cum
 dicit²⁵³ (72) QUID IGITUR POSTULAS soluit igitur obiecciones supra²⁵⁴ prosa,
 tertia positas contra prouidenciam.²⁵⁴ Et²⁵⁵ circa hoc duo facit.²⁵⁵ Et
 primo declarat quedam per que soluantur obiectiones²⁵⁶ supra posite prosa
 tertia.²⁵⁷ Secundo reducit suam²⁵⁸ fortificando ut forcius soluatur²⁵⁹ ibi²⁶⁰
 (94) HIC²⁶¹ SI DICAS.²⁶² Circa primum considerandum quod rationes posite supra
 erant tres, quarum prima et secunda fundantur super hoc quod nil potest esse

obiecciones

251 condicionis P / 252 cui om. P / 253 deinde ... dicit om. P / 254 supra
 prosa tertia positas contra prouidenciam OD supra positas prosa tertia contra
 prouidenciam R supra prosa tertia contra prouidenciam positam P / 255 et
 circa ... facit om. P / 256 huius (modi) obiecciones R / 257 prosa tertia
om. R / 258 suam PPeG secundum OJRD / 259 obicitur R / 260 ibi om. P /
 261 hoc O / 262 meas P /

obiecciones

obieccionem

prescitum nisi illud sit necessarium.²⁶³ Tercia²⁶⁴ uero innititur²⁶⁵ ei quod
 euentus incertus non potest certitudinaliter cognosci, quod spectat ad scienciam,
 sed tantum fallibiliter conuinci, quod spectat ad opinionem. In parte igitur
 ista duo facit. Primo²⁶⁶ docet quod prescincia²⁶⁷ non imponit necessitatem
 rei prescite. Et per hoc dissoluitur ratio prima et secunda. Secundo docet
 quod sciencia Dei non mutat²⁶⁹ naturam rei ita²⁷⁰ quod simul stant²⁷⁰ certitudo
 a parte sciencie et incertitudo a parte euentus. Et per hoc soluitur ratio
 tertia²⁷¹ cum dicit (80). QUARE HEC²⁷² DIVINA.²⁷³ Dicit ergo: ex quo ita est
 quod omne iudicium sequitur naturam cognoscentis et non rei cognite, propter
 quod Deus omnia cognoscit tamquam prescincia²⁷⁵ (72) QUID IGITUR POSTULAS UT
 FIANTE NECESSARIA QUE LUSTRANTUR id est comprehenduntur DIVINO LUMINE²⁷⁶ id est
 cognitione CUM NE²⁷⁷ HOMINIS²⁷⁸ QUIDEM²⁷⁸ FACIUNT ESSE NECESSARIA QUE VIDEANT.²⁷⁹
 Verbi gracia: quod hic uidet in presenti non facit esse necessarium de natura

HOMINES

263 prescitum P / 264 in tantum P 265 innititur JRDG unitur OP / 266 primo
 enim O / 267 sciencia PPeG / 268 soluitur P / 269 immutat P / 270 ita ...
 stant OJD (stat R) et ita stant simul et ita simul stant P / 271 tertia
 ratio R / 272 hoc R / 273 diuina om. P / 274 et non] autem R / 275 principia
R / 276 diuino lumine RPPeG diuina luce O / 277 nec R / 278 quidem om. R
 quedum P / 279 uideant OJRD uident PPeG /

rei sed cum sit natura contingens ratione tamen determinationis per²⁸⁰ presenciam
 cognoscitur²⁸¹ certitudinaliter et²⁸² eodem modo Deus futura contingencia
 cognoscit certitudinaliter.²⁸² Quod²⁸³ licet in causis suis sint²⁸⁴ indeterminata,
 tamen quia²⁸⁵ Deo sunt presenciam²⁸⁶ ideo ratione presencie per quam determinatur
 certitudinaliter²⁸⁷ cognoscuntur absque hoc²⁸⁸ quod cognicio certa eis necessitatem
 imponat. (75) NUM²⁸⁹ ENIM TUUS INTUITUS ADDIT ALIQUAM NECESSITATEM EIS QUE
 PRESENCIA CERNIS? Cui respondet Boecius dicent^s (77) MINIME. Et Philosophia:
 ATQUI id est certe SI EST DIGNA²⁹⁰ collatio quasi dicere^t quamuis nulla ^u vel
 UC.

 280 non per R / 281 cognicionem P / 282 et eodem ... certitudinaliter OJ
 cm. RP / 283 quod ODP que R quia JP&G / 284 sicut P / 285 quia cm. P /
 286 principia P / 287 certitudo R / 288 eo R / 289 nunc R / 290 di a P /
 291 quasi ... vel parua R quasi diceret quamuis aliqua uel parua OJDP&G
 uel P /

291 parua comparacio²⁹² possit esse que ad propositum sufficiat sed²⁹³ non digna²⁹³ propter infinitum excessum²⁹⁴ DIVINI HUMANIQUE PRESENTIS id est illius instantis²⁹⁵ eterni in quo Deus omnia presencialiter cognoscit et illius instantis temporalis²⁹⁶ in quo cognoscit presencialiter²⁹⁷ aliquid²⁹⁸ UTI VOS scilicet homines QUEDAM²⁹⁹ VIDETIS³⁰⁰ HOC PRESENTI³⁰¹ scilicet instanti VESTRO³⁰² TEMPORARIO, ITA ILLE SUO ETERNO intuitu CERNIT OMNIA scilicet³⁰³ tamquam presenciam. Deinde³⁰⁴ cum dicit³⁰⁴ (80) QUARE HEC DIVINA³⁰⁵ PRENOCIO³⁰⁶ ostendit quod sciencia diuina, quamuis non mutat³⁰⁷ naturam rei quoad contingenciam et necessitatem cum³⁰⁸ simul stant certa cognicio dei³⁰⁹ et incertus³¹⁰ euentus rei. Unde dicit (80) QUARE HEC DIVINA PRENOCIO scilicet que Deus nouit ea que nobis sunt futura. NON MUTAT NATURAM³¹¹ PROPRIETATEMQUE REI scilicet quoad

292 compassio P / 293 sed non digna J sed non dignat O cum non digna D cum non est digna R licet non digna PeG licet non digna P / 294 excessum RDP excelsum OJPeG / 295 instanter O instancie P / 296 eterni temporee P / 297 temporaliter P / 298 aliquid om. P / 299 quidam R / 300 uide P / 301 ipsum (?) R / 302 nostro O / 303 scilicet om. P / 304 deinde ... dicit om. P / 305 omnia P / 306 prenocio om. P / 307 mutat O / 308 tum O / 309 cognicio Dei OJD , dei cognicio PPeG , cognicio diuina R / 310 incertus P / 311 naturam om. R /

necessitatem³¹² et contingenciam^{312, 313} qui³¹⁴ non imponit necessitatem
 rei³¹⁴ que secundum suam naturam contingens³¹⁵ est TALIAQUE APUD SE
 SPECTAT PRESENTIA³¹⁶ quia nouit ee esse contingencia QUALIA OLIM³¹⁷
 PROVENIENT FUTURA. (83) NEC IUDICIA RERUM CONFUNDIT scilicet Deus dicendo
 illud³¹⁸ quod contingens est³¹⁹ non esse contingens³¹⁹ sed necessarium
 UNOQUE INTUITU SUE³²⁰ MENTIS DINOSCIT³²¹ TAM³²² NECESSARIE QUAM NON
 NECESSARIE VENTURA.³²² Et quomodo hoc possit esse exemplariter docet³²³
 dicens (83) SICUTI VOS DUM PARITER scilicet³²⁴ in eodem instanti VIDETIS³²⁵
 AMBULARE HOMINEM IN TERRA ET SOLEM ORIRI IN CELO, QUAMQUAM UTRUMQUE SIMUL
 CONSPECTUM TAMEN DISCERNITIS ET HOC VOLUNTARIUM scilicet hominem ambulare
 ET ILLUD ESSE NECESSARIUM scilicet solem oriri IUDICATIS, ITA³²⁶

312 contingenciam et necessitatem P / 313 et contingentiam om. R /
 314 quia ... rei OJRD om. P / 315 est contingens est P / 316 spectat
 presencia OJD presencia spectat P inspectat principia R / 317 enim P /
 318 illud om. R / 319 non est contingens non est P / 320 suo P /
 321 dignoscit P / 322 tam ... uentura ORD tamen necessarie P / 323
 docet om. P / 324 id est P / 325 uidens O / 326 uidentes iudicatis P
 iudicari R /

IGITUR CUNCTA DESPICIENS³²⁷ id est deorsum aspiciens³²⁸ DIVINUS INTUITUS
 MINIME³²⁹ PERTURBAT RERUM QUALITATEM scilicet in contingencia³³⁰ et
 necessitate³³⁰ RERUM dico APUD SE QUIDEM PRESENCIUM³³¹ ratione³³¹ scilicet
 eternitatis AD CONDICIONEM VERO TEMPORIS FUTURARUM³³² ex quo concludit;
 oppositum illius quod ratio tertia supra prosa tertia³³³ concludebat.
 dicens (92) QUO FIT UT HOC³³⁴ scilicet quod³³⁵ Deus cognoscit futura
 contingencia tamquam presencia NON SIT OPINIO SED POCIUS cognicio
 ueritate³³⁶ NIXA CUM scilicet isto modo COGNOSCIT QUID ESSE EXTATURUM
 id est futurum: scit³³⁷ enim Deus³³⁸ quod illud quod in eternitate
 cognoscit presens futurum est³³⁷ in tempore QUOD IDEM scilicet futurum³³⁸
 NON NESCIAT CARERE NECESSITATE EXISTENDI.³³⁶⁹ Aduertendum est autem³³⁸⁻³⁴⁰

327 respiciens P / 328 aspiciens O / 329 perminime R / 330 necessitate
 et contingencia R / 331 in ratione P / 332 temporis futurarum JP
 temporis futurarum rerum O temporalium futurorum R / 323 prosa 3. P /
 334 hic P / 335 cur P (cum PeG) / 336 ueritatis R / 337 scit enim...
 futurum est PeGJD om. OR esse presens futurum P / ~~338 scit enim~~
~~futurum est] esse presens futurum P /~~ 339 deus om. JD / 330 exi'
 turum existendi P / 331 est autem om. P /

ad planiorem intellectum eorum que ³⁴¹ hic dicuntur ³⁴² quod ex hoc
certitudinaliter ³³¹ ³⁴³ cognoscitur euentus rei quod determinatur ³³⁵ ³⁴⁴ adesse.
Determinatur autem aliquid adesse dupliciter: ³⁴⁴ ³⁴⁵ uel ³³⁶ per necessitatem
in suis causis uel per presenciam sue existencie. Prima determinacio
inuenitur in euentibus ³⁴⁶ ³³⁷ necessariis siue sint futuri siue ³⁴⁷ ³³⁸ presentes.
Secunda in rebus presentibus siue sint necessarie ³⁴⁸ ³³⁹ siue contingentes.
Presens ³⁴⁹ itaque necessarium habet utramque determinacionem, quarum ³⁵⁰ ³⁴⁹
tamen utraque sine altera sufficit ad certitudinem cognicionis. Unda et
futurum necessarium cognoscitur ³⁵¹ ³⁴² certitudinaliter ³⁵¹ ³⁴² propter certitudinem
quam habet in suis causis, quamuis ratione futuricionis careat illa
determinacione que fit per presenciam existencie. ³⁵² ³⁵³ Similiter presens
contingens cognoscitur certitudinaliter propter determinacionem ³⁴⁵

³⁴¹
³³² qui alia minus corr. P / ³⁴² ³³³ dicunt P / ³⁴³ ³³⁴ certitudinabiliter et
certiter R / ³⁴⁴ ³³⁵ determinatur ... dupliciter et determinatur res adesse
R determinatur adesse P / ³⁴⁵ ³³⁶ uidetur R / ³⁴⁶ ³³⁷ intuentibus P / ³⁴⁷ ³³⁸ siue
sint R / ³⁴⁸ ³³⁹ necessarii R / ³⁴⁹ ³⁴⁰ presens ... quarum om. P / ³⁵⁰ ³⁴¹ habet
determinacionem duplicem R / ³⁵¹ ³⁴² cognoscitur certitudinaliter om. R /
³⁵² ³⁴³ ratione futuricionis om. R / ³⁵³ ³⁴⁴ existencie ratione futuricionis R /
³⁵⁴ ³⁴⁵ cognicionem determinacionem P /

quam habet ex presencia³⁵⁵ sue existencie quamvis racione contingencie
 careat determinacione³⁵⁶ in suis causis. Unde cum utraque³⁵⁷ determinacio
 sufficiat sine altera, si quis³⁵⁸ ex certitudine cognicionis uelit
 concludere tantum alterum istarum determinantem,³⁵⁹ faciet fallaciam
 consequentis a pluribus causis ad unam. Verbi gracia: si quis sic
 arguat: tu scis certitudinaliter euentum talis eclipsis, ergo³⁶⁰ est
 presens, nulli esset dubium quin esset fallacia consequentis. Potest enim
 sciri respectu futuri propter determinacionem in causis suis. Et est
 omnino simile: tu scis certitudinaliter euentum istius: igitur³⁶¹
 eueniet³⁶² quia potest euentus contingens³⁶³ certitudinaliter sciri³⁶⁴ i
 racione determinacionis per presenciam existencie. Et ideo non potest
 sic argui: Deus scit certitudinaliter euentum talis rei future: ergo
 de necessitate eueniet³⁶⁵ uel³⁶⁶ est ei³⁶⁷ presens et sic est de omnibus
 contingentibus que nobis sunt futura. Omnia enim³⁶⁸ sunt Deo presenciam

SCIRI

 355 ad presenciam PPeG / 356 determinacione om. P / 357 uterque P /
 358 aliquis R / 359 determinatem om. R determinate P / 360 est ORD
 est et J. et PPeG / 361 et tamen non potest sciri per determinacionem que
 fit per presenciam (esse tenere?) ideo non sequitur post causis add. D /
 362 huius R / 363 deueniet P / 364 contingens om. P / 365 sed uel de
 necessitate eueniet uel O / 366 dei P / 367 futura sunt R / 368 omnia
 enim om. P / enim om. R /

et per consequens apud eum determinata. Et ideo pulcherrime et clarissime
 manifestat Philosophia certitudinem diuine ³⁶⁹ cognitionis respectu futurorum
 contingencium ex certitudine ³⁶⁸ cognitionis nostre respectu contingentis
 presentis. Deinde ³⁷⁰ cum dicit ³⁷¹ HIC ³⁶¹ SI DICAS ³⁶² reducit primam
 rationem fortificando ipsam ut formalius soluatur. Et circa hoc ³⁷³ ~~364~~ ³⁷⁴ duo
 facit. Primo reducit ³⁷⁵ ~~366~~ rationem formando ipsam in persona Boecii dicens
 (94) HIC SI DICAS scilicet obiciendo illud ³⁷⁶ ~~367~~ NON POSSE NON EVENIRE QUOD ³⁷⁷
 DEUS VIDET EVENTURUM quia tunc falleretur QUOD AUTEM NON POTEST NON
 EVENIRE ILLUD EX ³⁷⁸ ~~369~~ NECESSITATE CONTINGERE, MEQUE ³⁷⁹ ~~370~~ ASTRINGAS AD ³⁸⁰
 HOC NOMEN NECESSITATIS scilicet ut concedam illud quod uere contingens est
 aliquo modo necessarium esse FATEBOR REM QUIDEM SOLIDISSIME VERITATIS

³⁶⁹ ~~368~~ diuine ... ex certitudine om. P / ³⁷⁰ ~~361~~ deinde ... dicit om. P /
³⁷¹ ~~362~~ HIC OJPeG hoc RD om. P / ³⁷² fortificando OJDPeG formando P
 fortitudo R / ³⁷³ ~~364~~ circa hoc om. P / ³⁷⁴ ~~365~~ tria P / ³⁷⁵ ~~366~~ primo enim ducit P /
³⁷⁶ ~~367~~ illud] scilicet O / ³⁷⁷ ~~368~~ quod deus ... euenire om. P / ³⁷⁸ ~~369~~ de PPeG /
³⁷⁹ ~~370~~ meque om. P / ³⁸⁰ ~~371~~ contingens aliquid P / ³⁸¹ ~~372~~ nec P /

³⁸² SED CUI VIX ALIQUIS ACCESSERIT scilicet istam ueritatem concedendo
³⁸³ NISI SPECULAMOR DIVINI id est diuine nature. Talis enim omnia uidebit
 Deo esse presenciam. Unde sicut illud quod in se est contingens quando
³⁸⁴ est nobis presens ratione presencie sortitur quandam necessitatem que
 necesse est esse dum presens est, sic ³⁸⁵ quia omnia sunt Deo presenciam
 ratione illius presencie ³⁸⁶ in ordine ad diuinam cognitionem sortiuntur ³⁸⁷
 quandam necessitatem, ut magis patebit infra. Secundo ³⁸⁸ cum dicit (100)
 RESPONDEBO NAMQUE ³⁸⁹ soluit rationem iam reductam ³⁹⁰ dicens si, inquam,
 ita me ³⁹¹ coartaueris ut concedam aliquo modo necessitatem, dicam illud ³⁹²
 quod uerum est NAMQUE RESPONDEBO DEUM FUTURUM scilicet quod est futurum ³⁹³
 quoad nos CUM REFERTUR AD DIVINAM NOCIONEM scilicet cui ipsum est presens
 NECESSARIUM ESSE ³⁹⁴ scilicet necessitate condicionata ratione presencie
 ILLUD ³⁹⁵ VERO CUM PERPENDITUR IN ³⁹⁶ SUA NATURA ratione cuius habet
 futuricionem ³⁹⁷ et indeterminacionem ³⁹⁸ in sua causa LIBERUM ABSOLUTUMQUE ³⁹⁹
 VIDERI. Tercio ⁴⁰⁰ cum dicit ⁴⁰¹ (103) DUE ENIM SUNT ⁴⁰² declarat ⁴⁰³

384

394

³⁸² quis R cur P / ³⁸³ accessit R / ³⁸⁴ nobis est P / ³⁸⁵ sicut R /
³⁸⁶ presencie illius P / ³⁸⁷ sortitur P / ³⁸⁸ secundo ... namque] ordo
 (sic) P / ³⁸⁹ predictam Q / ³⁹⁰ me ita P / ³⁹¹ n'e Q / ³⁹² id futurum R /
³⁹³ est R / ³⁹⁴ id RD idem Q / ³⁹⁵ scilicet P / ³⁹⁶ futuri causam Q /
³⁹⁷ virune; P / ³⁹⁸ -QUE om. R / ³⁹⁹ sunt om. R / ⁴⁰⁰ necessitate
 declarat OJD /

399 tercio cum dicit om. P!

402
 392
 solucionem per quandam distinccionem necessitatis. Et ³⁹² circa hoc tria
 402 392
 facit. Primo enim ponit ³⁹² distinccionem dicens DUE ENIM SUNT NECESSITATES:
 403
 393
 UNA SIMPLEX scilicet que causatur ex determinacione rerum ³⁹³ in suis causis
 404
 394
 VELUTI QUOD ³⁹⁴ NECESSE EST OMNES HOMINES ESSE MORTALES que utique
 405
 395
 necessitas determinatur ex causa materiali: est ³⁹⁵ necessitas CONDICIONIS,
 A

(:)

402
 392 Et circa ... ponit OJD et primo ponit P / 403 393 rei P / 404 394 que P /
 405 395 est om. P /

UT SI SCIAS ALIQUEM AMBULARE ⁴⁰⁶ cum ambulare necesse est scilicet stante
⁴⁰⁶ ista condicione quod tu hoc scias qua amota non necessarium sed contingens
 est. QUOD ENIM QUISQUE NOVIT ID NEQUIT ALITER ESSE QUAM NOTUM EST. ⁴⁰⁷
 SED HEC ⁴⁰⁸ CONDICIO scilicet ⁴⁰⁹ racione cuius aliquid dicitur necessarium
 MINIME TRAHIT SECUM ISTAM SIMPLICEM NECESSITATEM qua aliquid dicitur
 necessarium ⁴¹¹ ex natura. ⁴¹² (109) HANC ⁴¹³ ENIM NECESSITATEM scilicet
 condicionis NON FACIT PROPRIA ⁴¹⁴ NATURA SED ADIECCIO ⁴¹⁵ CONDICIONIS quod
 patet in exemplo premissis NULLA ⁴¹⁶ ENIM NECESSITAS EST INCEDERE GRADIENTEM
 VOLUNTATE QUAMVIS NECESSARIUM SIT EUM INCEDERE TUNC CUM GRADITUR. ⁴¹⁷ Secundo ⁴¹⁸
 cum dicit ⁴¹⁹ (113) EODEM IGITUR MODO applicat istam distinccionem
 necessitatis ad propositum dicens IGITUR EODEM MODO SI ⁴²⁰ QUID ⁴²¹ PROVIDENCIA
 scilicet divina ⁴²² PRESENS VIDET ⁴²³ ID NECESSE EST ESSE scilicet ex ea
 condicione que supponitur preuisum a Deo et qua ponitur sibi presens

⁴⁰⁶ cum ... condicione OJD necesse est scilicet stante ista condicione R
 (stante scilicet P) / ⁴⁰⁷ est om. O / ⁴⁰⁸ hec om. R / ⁴⁰⁹ racionem R /
⁴¹⁰ illam R / ⁴¹¹ necessarium dicitur P / ⁴¹² ex hanc R / ⁴¹³ ipsa P /
⁴¹⁴ sed factum P / ⁴¹⁵ nulla ... graditur OJ (quando graditur D) nulla
 enim necessitas cogit incedere gradientem uoluntate quamuis sit necessarium
 eum incedere tunc cum gradiatur R nulla enim necessitas incedere gradientem
 cogit uoluntate que (?) necessarium sit eum incedere tunc quando graditur P /
⁴¹⁶ secundo ... dicit om. P / ⁴¹⁷ sed P / ⁴¹⁸ quidem R / ⁴¹⁹ scilicet
 providencie P / ⁴²⁰ uidet id est P uidetur id O /

421

TAMETSI id est quemuis NULLAM⁴¹¹ HABEAT NECESSITATEM NATURE. (115) ATQUI
 DEUS CONTUETUR PRESENCIA EA FUTURA QUE EX LIBERTATE ARBITRII⁴²²
 PROVENIUNT. (117) IGLTUR HEC AD INTUETUM DIVINUM RELATA⁴²³ respectu
 cuius ita se habent sicut illa que sunt nobis presencia FIUNT NECESSARIA
 CONDICIONE NOCIONIS DIVINE; PER SE VERO id⁴²⁴ est in sui natura non
 habito respectu ad cognicionem diuinam⁴²⁴ CONSIDERATA NOM DESINUNT⁴²⁵
 AB⁴⁴⁶ ABSOLUTA LIBERTATE SUE NATURE. Tercio⁴²⁷ cum dicit⁴²⁷ (120)

421

422

423

ullam R / ⁴²²provenient arbitrii ⁴²³proveniunt P / ⁴²³relata om. P /

424

id est ... diuinam om. P / ⁴²⁵sunt O / ⁴²⁶ab om. PO / ⁴²⁷tercio ...

dicit om. P /

2

2

parte

FIENT²₄₂₈ IGITUR concludit ex premissis quod simul stant quod aliqua²₄₁₉
 que sunt secundum se contingencia et incerta tamen eueniant certitudinaliter
 in quantum prouisa. Et primo ponit hanc conclusionem.³₄₂₀ Secundo obicit
 contra eam ibi (125) QUID IGITUR REFERT. Dicit ergo³₄₂₁ (120) FIENT IGITUR
 PROCUL DUBIO CUNCTA FUTURA QUE DEUS PRENOSCIT ESSE quia alioquin falleretur
 diuina prouidencia SED QUEDAM EORUM PROFICISCUNTUR DE³₄₂₂ LIBERO ARBITRIO
 ita quod³₄₂₃ quantum est ex ^{parte} cause illorum possunt³₄₂₄ non euenire,³₄₂₄
 unde sudit QUE QUAMVIS EUENIUNT³₄₂₅ EXISTENDO³₄₂₆ TAMEN³₄₂₇ NON AMITTUNT
 PROPRIAM NATURAM QUA³₄₂₇,³₄₂₈ PRIUSQUAM FIERENT POTUISSENT NON EUENIRE.
 Deinde³₄₂₉ cum dicit³₄₂₉ (125) QUID IGITUR REFERT obicit contra istam
 solutionem et⁴₄₃₀ circa hoc duo facit.⁴₄₃₀ Primo enim⁴₄₃₁ obicit quia ex
 quo contingens prouisum⁴₄₃₂ eque certitudinaliter euenit sicut necessarium
 nulla uidetur differencia inter contingens et⁴₄₃₃ necessarium. Unde dicit
 4

418 sicut R / ²₄₁₉ aliqua OR ista P / ³₄₂₀ solutionem R / ³₄₂₁ dicit ergo
om. P / ³₄₂₂ de om. P / ³₄₂₃ quod om. O / ³₄₂₄ possunt non euenire possunt
 non euenire P / ³₄₂₅ eueniant R / ³₄₂₆ exemplificando P / ³₄₂₇ non tamen
 naturam emittunt qua etiam (uel fort. propriam?) R / ³₄₂₈ qua] que P
 qua uero (?) O / ³₄₂₉ deinde ... dicit om. P / ⁴₄₃₀ et ... facit om. P /
⁴₄₃₁ enim om. P / ⁴₄₃₂ prescitum R / ⁴₄₃₃ et om. O /
 4

INSTAR

QUID IGITUR REFERT NON ESSE NECESSARIA in ⁴⁶⁴ quo distant necessaria a ⁴⁸⁵
 contingentibus CUM EVENIRENT INSTA ⁴⁴⁶ NECESSITATIS id est eque certitudinaliter
 sicut necessaria MODIS OMNIBUS PROPTER CONDITIONEM DIVINE ⁴⁶⁷ SCIENCE.
 Secundo ⁴³⁸ cum dicit ⁴³⁸ (127) HOC SCILICET ⁴⁸⁹ soluit hanc objectionem.
 Et ⁴⁴⁰ circa hoc duo facit. ⁴⁵⁰ Et ⁴⁴¹ primo ponit solutionem. Secundo
 obicit contra eam ibi ⁴⁴² (139) SED SI IN MEA. Soluit ⁴⁴⁴ ergo primo
 objectionem ⁴⁴⁴ dicens quod intereventum necessarium ⁴⁴⁵ et contingentem
 refert (127) HOC SCILICET quod manifestum ⁴⁴⁶ apparet per ⁴⁴⁷ exempla QUE
 PAULO ANTE POSUI scilicet ⁴⁴⁸ SOL ORIENS ⁴⁴⁹ ET GRADIENS HOMO. ⁴⁵⁰ (129)
 QUE DUM FIUNT, NON FIERI NON POSSUNT et ita utrumque est necessarium

⁴ 434 id est in R / ⁴ 435 a om. P / ⁴ 436 euenient R / ⁴ 437 sue P / ⁴ 438
 secundo cum dicit R secundo O om. P / ⁴ 439 scilicet sed P / ⁴ 440 et ...
 facit om. P / ⁵ 441 et om. R / ⁵ 442 ibi om. P / ⁵ 443 in mea om. P /
⁵ 444 soluit ... objectionem OR soluit objectionem primam P / ⁵ 445 necessario P /
⁵ 446 manifestum om. R / ⁵ 447 et (?) post per del. O / ⁵ 448 id est O /
⁵ 449 oriens sol R / ⁶ 450 homo gradiens P dicens homo R /

ex ⁴⁵¹ ⁶ condicione presencie: presenciam enim necesse est esse dum presenciam
 sunt. (129) ^E ⁶ FORUM TAMEN UNUM scilicet sol oriens PRIUS QUOQUE QUAM FIEREI
 NECESSE ERAT ⁴⁵² ⁶ EXISTERE scilicet quia habet necessitatem determinatam ex
 suis causis: ALTERUM VERO scilicet homo gradiens MINIME scilicet ⁴⁵³ ⁶ habet
 necessitatem fieri antequam fiat quod non est determinatum in suis causis. ⁴⁵³ ⁶

(131) ITA ECIAM QUE DEUS PRESENCIA HABET scilicet ratione eternitatis
 scilicet ⁴⁵⁴ ⁶ totum tempus complectens PROCUL DUBIO EXISTENT scilicet per
 necessitatem conditionis qua sunt prouisa euenire tamquam presenciam SED
 EORUM scilicet ⁴⁵⁵ ⁶ que sic prouisa sunt HOC QUIDEM DE RERUM ⁴⁵⁶ ⁶ NECESSITATE
 DESCENDIT scilicet illud quod habet causas necessarias et ⁴⁵⁷ ⁶ determinatas
 ILLUD VERO DE POTESTATE FACIENDIUM scilicet quod potest, contingere sic
 et aliter propter liberum arbitrium agentis. Ex quo concludit dicens ⁴⁵⁸ ⁶

⁴⁵¹ ⁶ sub R / ⁴⁵² ⁶ erant P / ⁴⁵³ ⁶ scilicet habet ... causas OR habet
 scilicet ratione eternitatis necessitatem fieri antequam fiat quia non
 est in suis causis desideratum P / ⁴⁵⁴ ⁶ scilicet cm. R / ⁴⁵⁵ ⁶ scilicet
cm. R / ⁴⁵⁶ ⁶ rerum cm. R / ⁴⁵⁷ ⁶ et cm. P / ⁴⁵⁸ ⁶ dicens cm. R /

470

(134) HAUD⁴⁵⁹ INIURIA⁴⁷⁰ DIXIMUS⁴⁶¹ id est non iniuste⁴⁶² diximus⁴⁶³ HEC
 scilicet que contingenter⁴⁶¹ eveniunt SI REFERANTUR AD DIVINAM NOTICIAM⁴⁶⁴ **NOTICIAM**
 NECESSARIA scilicet ex condicione diuine⁴⁶⁴ noticiae cui sunt⁴⁶⁵ presencia
 SI VERO PER SE CONSIDERENTUR scilicet non proponendo condicionem diuine
 noticiae ABSOLUTA ESSE⁴⁷⁶ NEXIBUS NECESSITATIS⁴⁷⁷ quia in sua⁴⁷⁸ natura non
 sunt per proprias causas determinata et ut planius pateat⁴⁷⁹ sua conclusio⁴⁶⁹
 manifestat eam ex simili dicens (137) SICUTI SI OMNE QUOD PATET SENSIBUS
 REFERAS AD RACIONEM UNIVERSALE EST sicut declaratum est supra prosa

G
 459 haud scripsi hanc ORP / 460 iniuria (?) O iniuriam RP / 461 id est ...
 contingenter] hec que contingenter R / 462 iniuste O iuste P / 463
 diximus O om. P / 464 diuine om. R / 465 sunt om. R / 466 erunt P /
 467 necessitatis nexibus P / 468 sui P / 469 pateat sua conclusio OR
 patebit ac secundo P / 7

quinta libri ⁸470 huius SI AD-SENSUM RESPICIAS scilicet ⁸471 qui non aliquid
 hic et nunc sicut ratio abstrahit ⁸481 SINGULARE EST. Deinde ⁸482 cum dicit ⁸472
 (139) SED SI IN MEA ⁸473 obicit contra istam ⁸484 solutionem et circa ⁸475 hoc
 duo facit. ⁸475 Primo enim ⁸476 ponit obiectionem, secundo solutionem ibi
 (141) RESPONDEBO. Primo ergo ponit obiectionem dicens (139) SED INQUIES
 scilicet obiciendo ⁸417 contra predicta SED SI ⁸418 SITUM ⁸419 EST IN MEA
 POTESTATE ⁸419 MUTARE PROPOSITUM sicut ista dicit ⁸420 solutio EVACUABO
 PROVIDENCIAM CUM MUTAVERO QUOD ISTA PRENOSCIT FORE. ⁸421 Verbi gracia:
 ponatur ⁸422 quod Deus preuideat me cras ire ⁸423 ad forum. Cum autem ire
 ad forum sit in potestate mea, quamuis ⁸424 proponam ire potero tamen ⁸425
 mutare ⁸426 propositum, et ⁸427 non ire. Igitur ⁸428 si non uadam euacuata
 sit ⁸429 providencia. Deinde ⁸500 cum dicit ⁸430 (141) RESPONDEBO soluit ⁸501
 obiectionem. Et ⁸502 circa hoc duo facit. ⁸503 Primo soluit, ⁸433 secundo

⁸470 libri om. R / ⁸471 scilicet ... abstrahit R scilicet qui non abstrahit
 ali(quid) et (?) nunc sicut ratio O qui non abstrahit ab hoc puta scilicet
 ratio P / ⁸472 deinde ... dicit om. P / ⁸473 ea P / ⁸474 istam om. R /
⁸475 circa ... facit OR om. P / ⁸476 enim om. P / ⁸477 obiciendo scilicet P /
⁸478 sed si P si OR / ⁸479 situm...potestate OR in mea potestate situm
 sit P / ⁸480 dicit ista R / ⁸481 fore OR om. P / ⁸482 ponantur R / ⁸483
 cras ire O transire R cras iturum P / ⁸484 quamuis OR quod P / ⁸485 tamen
 potero R potero O / ⁸486 mutavero P / ⁸487 scilicet P / ⁸488 et sic R /
⁸489 erit uacuata R / ⁸490 deinde ... dicit om. P / ⁸491 soluit obiectionem O
 ponit huius questionis solutionem R om. P / ⁸492 et ... facit OR om. P /
⁸493 soluit obiectionem P /

303

506

⁵⁰⁴ ~~434~~ super ⁵⁰⁶ ~~436~~ ⁵⁰⁶ ~~436~~ ⁵⁰⁷ ~~437~~ solutione mouet dubitacionem ⁵⁰⁴ ~~434~~ ⁵⁰⁵ ~~435~~ ⁵⁰⁸ ~~438~~ ⁵⁰⁶ ~~436~~ ⁵⁰⁹ ~~439~~ ⁵¹⁰ ~~440~~ ⁵¹⁰ ~~440~~ ⁵¹¹ ~~441~~ ⁵¹² ~~442~~ ⁵¹² ~~442~~ ⁵¹³ ~~443~~ ⁵¹⁴ ~~444~~ ⁵¹⁵ ~~445~~ ⁵¹⁶ ~~446~~ ⁵¹⁷ ~~447~~ ⁵¹⁸ ~~448~~ ⁵¹⁹ ~~449~~ ⁵¹⁹ ~~449~~
 (147) QUID IGITUR INQULES.
 Primo igitur soluit obiectionem dicens RESPONDEBO scilicet
 obiectioni tue dicendo TE QUIDEM POSSE DEFLECTERE TUUM PROPOSITUM
 SED QUONIAM PRESENS VERITAS PROVIDENCIE INTUETUR ET ILLUD TE POSSE scilicet
 mutare propositum ET AN FACIAS quod scilicet proposuisti QUOVE
 CONVERTAS scilicet propositum tuum TE NON POSSE MUTARE DIVINAM PRESCIENCIAM.
 Unde posito quod Deus prouiderit te cras iturum ad forum, quamuis
 possis non ire, et proponas non ire, non tamen non ibis. Prouidet

⁵⁰⁴ ~~434~~ super ... ibi O (dubitacionem mouet R) mouet dubitacionem super
 solutione data P / ⁵⁰⁵ ~~435~~ inquies om. R / ⁵⁰⁶ ~~436~~ Primo ... dicens] dicit
 ergo P / ⁵⁰⁷ ~~437~~ ergo R / ⁵⁰⁸ ~~438~~ obiectionem istam O / ⁵⁰⁹ ~~439~~ tue om. P /
⁵¹⁰ ~~440~~ fectere propositum tuum P / ⁵¹¹ ~~441~~ mutare scilicet mutare R / ⁵¹² ~~442~~ 512
 quod scilicet proposuisti R scilicet quod proposuit P id est quod
 proposuisti O / ⁵¹³ ~~443~~ prouidenciam P / ⁵¹⁴ ~~444~~ ponendo P / ⁵¹⁵ ~~445~~ prouiderit P /
⁵¹⁶ ~~446~~ ad forum om. R / ⁵¹⁷ ~~447~~ posses P / ⁵¹⁸ ~~448~~ nunc P / ⁵¹⁹ ~~449~~ prouidet P /

520
 enim Deus simul et propositum ⁴⁵⁰ et potestatem non eundi ⁴⁵⁰ et mutacionem
 propositi et actum eundi et ita ⁵²¹ ⁴⁵¹ non potes ⁵²² ⁴⁵² aliquo modo ⁵² ⁴⁵³ diuinam
⁵²⁴ prescienclam effugere. Quod planius manifestat exemplo dicens (145)

SICUTI QUAMVIS LIBERA VOLUNTATE TE CONVERTERIS IN VARIAS ACTIONES TAMEN
 PRESENTIS OCULI INTUITUM NON POSSIS EFFUGERE. Deinde ⁵² ⁴⁵⁵ cum dicit ⁴⁵⁵ ⁵²⁵

(147) QUID ⁵² ⁴⁵⁶ IGITUR INQUIES mouet dubitacionem super solucione data.

Et ⁵² ⁴⁵⁷ circa hoc ⁵² ⁴⁵⁸ tria ⁵² ⁴⁵⁹ facit. Primo ⁵³⁰ ⁴⁶⁰ mouet dubitacionem ⁵⁴ ⁴⁶¹ dicens

IGITUR INQUIES scilicet tu ⁵³ ⁴⁶² Boeci QUID scilicet eueniet ⁵³ ⁴⁶³ ex ista

solucione data ⁵² ⁴⁵⁷ (148) MUTABITURNE SCIENCIA DIVINA EX MEA DISPOSICIONE

prout uidetur ⁵³ ⁴⁶⁴ per ⁵³ ⁴⁶⁵ dicta quia, ⁵³ ⁴⁶⁶ cum ⁵³ ⁴⁶⁷ Deus prenoscet ⁵³ ⁴⁶⁸ illud

quod propono facere ⁵³ ⁴⁶⁹ et ⁵⁴ ⁴⁷⁰ mutacionem propositi, uidetur quod mutetur

prescienclia ⁵⁴¹ ⁴⁷¹ Dei ad mutacionem propositi mei ut ⁵⁴² ⁴⁷² scilicet ⁵⁴³ ⁴⁷³ CUM EGO

- ⁵² 450 propositum non eundi et potestatem eundi O / ⁵² ⁴⁵¹ ideo R / ⁵² ⁴⁵² ponit R /
- ⁵² ⁴⁵³ modo aliquo R / ⁵² ⁴⁵⁴ providenciam P / ⁵² ⁴⁵⁵ deinde ... dicit om. P /
- ⁵² ⁴⁵⁶ quid om. O / ⁵² ⁴⁵⁷ et circa ... data OR om. P / ⁵² ⁴⁵⁸ hoc om. O /
- ⁵² ⁴⁵⁹ tria (3) O duo RP / ⁵³ ⁴⁶⁰ primo enim O / ⁵³ ⁴⁶¹ dubitacionem super
- solucione data R / ⁵³² ⁴⁶² o tu R / ⁵³ ⁴⁶³ euenit P / ⁵³ ⁴⁶⁴ prout uidetur O
- quod videtur R prouidetur P / ⁵³⁵ ⁴⁶⁵ per om. R / ⁵³ ⁴⁶⁶ qui R / ⁵³ ⁴⁶⁷ cum O
- om. RP / ⁵³ ⁴⁶⁸ prenoscet OR prenoscit P / ⁵³ ⁴⁶⁹ etiam facere R / ⁵⁴ ⁴⁷⁰ et
- om. R / ⁵⁴ ⁴⁷¹ providencia P / ⁵⁴ ⁴⁷² ut om. P / ⁵⁴ ⁴⁷³ supra R /

541

⁵⁴ NUNC ⁴⁷⁴ HOC NUNC ALIUD ⁵⁴ ⁴⁷⁴ VELIM ITA QUOQUE scilicet ⁵⁴ ⁴⁷⁵ presencia VIDEATUR
 ALTERNARE VICES NOSCENDI. Secundo ⁵⁴ ⁴⁷⁶ ibi (150) MINIME soluit istam ⁵⁴ ⁴⁷⁷
 dubitationem dicens MINIME scilicet eueniet hoc ⁵⁴ ⁴⁷⁸ quod diuina sciencia
 mutetur. Si enim Deus non simul cognosceret ea que successiue eueniunt
 in tempore bene esset ⁵⁵ ⁴⁸⁰ sciencia diuina ^u variabilis per hoc quod cognitioni
 unius succederet ⁵⁵ ⁴⁸¹ cognicio alterius. Sed ⁵⁵ ⁴⁸² non est ⁵⁵ ⁴⁸³ ita. (151)
 DIVINUS NAMQUE INTUITUS PRECURRIT OMNE FUTURUM ET RETORQUET ⁵⁵ ⁴⁸⁴ AC REVOCAT
 AD PRESENCIAM PROPRIE COGNITIONIS ita scilicet quod cognoscit ⁵⁵ ⁴⁸⁵ omnia
 simul tamquam presencia et ⁵⁵ ⁴⁸⁶ ideo ⁵⁵ ⁴⁸⁷ non potest esse in sciencia sua ⁵⁵ ⁴⁸⁸
 talis uariacio ut scilicet prius ⁵⁵ ⁴⁸⁹ nasciat esse alicuius et postea
 sciat uel prius sciat hoc ⁵⁶ ⁴⁹⁰ esse et postea illud non eo quod cognoscit

⁵⁴ ⁴⁷⁴ nunc hoc nunc aliud OR illud P / ⁵⁴ ⁴⁷⁵ scilicet om. R / ⁵⁴ ⁴⁷⁶ secunda P /
⁵⁴ ⁴⁷⁷ istam om. P / ⁵⁴ ⁴⁷⁸ hic P / ⁵⁴ ⁴⁷⁹ simul non P om. R / ⁵⁵ ⁴⁸⁰ erit P /
⁵⁵ ⁴⁸¹ succedunt P / ⁵⁵ ⁴⁸² si P / ⁵⁵ ⁴⁸³ est / ⁵⁵ ⁴⁸⁴ et retorquet om. P / ⁵⁵ ⁴⁸⁵
 cognoscat R / ⁵⁵ ⁴⁸⁶ et om. P / ⁵⁵ ⁴⁸⁷ ideo om. R / ⁵⁵ ⁴⁸⁸ sua om. P / ⁵⁵ ⁴⁸⁹ ⁵⁵⁹
 prius scilicet R / ⁵⁶ ⁴⁹⁰ non O /
 560

omnia. Et ideo simul scit aliquid non esse in una differentia temporis
 et esse in alia ⁵⁶491 differentia eius. Et ideo dicit (153) NEG ALTERNAT
 PRENOSCENDI VICE NUNC ⁵⁶492 HOC NUNC ILLUD, UT ESTIMAS ⁵⁶492 SED MANENS
 scilicet libera mutabilitate ⁵⁶493 et successione UNO ICTU PREVENIT ATQUE ⁵⁶494
 COMPLECTITUR MUTACIONES TUAS. (155) QUAM VIM COMPREHENDENDI OMNIA
 VISENDIQUE scilicet illa ⁵⁶495 tamquam presencia NON EST SORTITUS DEUS EX
 PROVENTU FUTURARUM RERUM sicut nos facimus qui temporis subicimur SED EX
 PROPRIA SIMPLICITATE scilicet que mensuratur eternitate que omnia simul ⁵⁶496
 indiuisibilia ⁵⁶497 ~~tercio~~ comprehendit. Tercio cum dicit (158) EX QUO ILLUD ⁵⁶498
 ex isto ⁵⁶499 ultimo uerbo soluit quod ⁵⁶500 supra prosa tertia ⁵⁶501 obiciebatur ⁵⁶502
 contra ⁵⁶503 suppositionem ⁵⁶503 cuiusdam solucionis ibidem posite, scilicet
 quod dici posset quod ⁵⁶504 non ideo res ⁵⁶504 eueniunt quia prouidentur sed

561
⁵⁶491 male in alia R / ⁵⁶492 antequam hoc nunc illud existimans R / ⁵⁶493
 multiplicitate R / ⁵⁶494 ac P / ⁵⁶495 ista R / ⁵⁶496 sic P / ⁵⁶497 indiuisibiliter
R / ⁵⁶498 illud om. P illud et cetera R / ⁵⁶499 hoc P / ⁵⁶500 illud quod P /
⁵⁶501 prima / ⁵⁶502 obtinebatur P / ⁵⁶503 contra suppositionem O contra
 quandam suppositionem P ex suppositione R / ⁵⁶504 quod ideo res non R /

⁶¹⁰
 ex quo ⁵⁴⁰ sic est quod non estis necessitate coacti ad faciendum sed manet
 uobis libera uoluntas ADVERSAMINI VICIA ne per ⁶¹¹ ~~542~~ ea iuste ⁶¹¹ ~~541~~ incurratis
 penas COLITE id est exercete VIRTUTES propter quas merito premia assequamini ⁶¹²
 SUBLIuate ANIMUM AD RECTAS SPES scilicet que in ueram beatitudinem tendunt
 PORRIGITE IN EXCELSUM ⁶¹³ ~~543~~ scilicet ⁶¹⁴ ~~544~~ ad Deum ⁶¹⁴ ~~544~~ qui omnia iuxta ⁶¹⁵ ~~545~~ merita
 dispensat HUMILES PRECES id est ex ⁶¹⁶ ~~546~~ humili corde prouenientes et hoc
 merito facere debetis quia (174) SI NON VOLTIS DISSIMULARE scilicet auertendo
 animum ab hiis que iam dicta sunt MAGNA VOBIS INDICTA EST NECESSITAS
 PROBITATIS id est uirtutis ⁶¹⁷ ~~547~~ quia illud quod agimus non potest latere
 Illum qui est iudex actuum nostrorum, unde subdit CUM AGITIS ANTE OCULOS
 id ist cum acciones ⁶¹⁸ ~~548~~ uastre sint ⁶¹⁹ ~~549~~ in prospectu IUDICIS CERNENTIS
 CUNCTA qui est Dominus Deus Iesus Christus cui est honor et gloria in
 secula seculorum. Amen. Et ⁶²⁰ ~~550~~ sic terminatur ⁶²⁰ ~~550~~ liber quintus continens
 prosas sex et metra quinque et ⁶²¹ ~~551~~ sunt universaliter in libro toto prose ⁶²¹
 39 et metra totidem. ⁵⁵² ~~622~~

⁶¹⁰ 540 ex quo igitur P / ⁶¹¹ 541 per ea iuste om. P / ⁶¹² 542 consequamini P /
⁶¹³ 543 excelsa P / ⁶¹⁴ 544 ad deum scilicet P / ⁶¹⁵ 545 iuxta om. OP / ⁶¹⁶ 546 ex
om. P / ⁶¹⁷ 547 ueritatis O / ⁶¹⁸ 548 affectiones P / ⁶¹⁹ 549 sint P / ⁶²⁰ 550
 Explicit et sic terminatur R et sic finitur PPeG / ⁶²¹ 551 et sic in
⁶²² 552
 uniuersali in toto libro prosas P / ⁶²² 552 EXPLICIT TOTALIS SENTENCIA
 MAGISTRI NICHOLAI TRYSPET (sic) DOCTORIS EXIMIJI IN THEOLOGIA SUPER
 QUINQUE LIBROS BOECII DE CONSOLATIONE PHILOSOPHIE add. P /